

[Fjerde næstformand]

dannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

19) Første behandling af lovforslag nr. L 195:

Forslag til lov om ændring af lov om Statens Uddannelsesstøtte.

Af undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 8/5 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling**Frank Jensen (S):**

Som det er kendt af alle i dette hus, er der forud for fremsættelsen af lovforslag nr. L 195 foregået lange og seje forhandlinger mellem de tre gamle SU-forligspartier, Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre, og regeringens nuværende undervisnings- og forskningsminister.

Jeg vil godt indledningsvis takke både Det Radikale Venstre og SF for det gode samarbejde, der har været endnu en gang om forhandlingerne om Statens Uddannelsesstøtte. Jeg vil da også gerne rette en tak til undervisningsministeren for velvilligt beredskab i forbindelse med tilblivelsen af de ændringer, som nu bliver indføjet i lov om Statens Uddannelsesstøtte med virkning fra årsskiftet 1991-92 og igen med virkning fra 1992-93.

I de forhandlinger, som er foregået forud for fremsættelsen af lovforslaget, har vi fra Socialdemokratiets side jagtet at få forenklet reglerne om Statens Uddannelsesstøtte, så de blev gennemsigtige for SU-modtagerne, og sådan at det blev nemmere at administrere SU-systemet.

Det er glædeligt at se, at SU-styrelsen har fået en pæn karakter af statsrevisorerne. Det glæder vi os over. Der har jo – det kan vi lige så godt indrømme – været problemer i forbindelse med udbetalingerne af SU, men det er rigtigt, at vi som lovgivere bør sørge for, at loven bliver nem at administrere for dem, der er sat til at administrere den.

Det er vores håb, at de ændringer, der sker med lovforslag nr. L 195, gør, at systemet bliver mere gennemskueligt for den enkelte bruger,

men også at det bliver nemmere at administrere for både SU-styrelsen og de enkelte institutioner.

Det andet punkt, vi har ønsket fra Socialdemokratiets side, er at få fjernet uretfærdighederne i systemet, og det tredje punkt er at få liberaliseret mulighederne for de unge for at tage deres SU med til udlandet.

De tre punkter synes vi på god vis er blevet varetaget i forbindelse med det lovforslag, som nu ligger på Folketingets bord.

Vi synes, det er godt, at vi har fået løst de problemer, der er i den nuværende SU-lov, med, at der kun kan udbetales SU til én ungdomsuddannelse. Der er en lang række unge, der har løbet panden mod en mur på denne regel, og det har en adfærdsregulerende virkning, som er uheldig, idet det presser flere og flere unge til at vælge de lange videregående uddannelser frem for at koble to ungdomsuddannelser sammen. Det synes vi det er godt og fornuftigt vi nu får lavet en regel om i SU-systemet.

Vi synes også, det er godt, at vi får løst de problemer, der er forbundet med indførelsen af den automatiske indkomstkontrol, som med det fribeløb, som er fastsat før og efter endt uddannelse, nu bliver hævet fra de 15.675 kr. til 18.135 kr. Det fjerner den barriere, der har været for nogle af dem, der har haft et job som håndværker, før de starter f.eks. på et ingeniørstudium. Hvis de har haft en løn, der var højere end fribeløbsgrænsen, ville det virke som en økonomisk barriere for dem for at starte en uddannelse. På samme måde var der ved udslutningen urimeligheder forbundet med, at det var afgørende for, hvornår folk stoppede deres uddannelse, om de fik et tilbagebetalingskrav eller ej.

Vi synes også, det er godt, vi får løst de problemer, der har været for de studerende, som har indbygget lønnet praktik i deres uddannelse, ved, at vi får hævet det fribeløb, der er i lønnede praktikperioder.

Et område, som har ligget Socialdemokratiet meget på sinde, er at få hævet beløbet på forældreindkomstkalaen for de unge, der under deres uddannelse er afhængige af forældrenes indkomst. Det er glædeligt, at det er lykkedes at få hævet beløbet fra de nuværende 287.000 kr. for bruttoindkomsten for en familie til 350.000 kr. i 1992 og til 400.000 kr. i 1993. Det flugter meget godt med det beslutningsforslag, som er

[Frank Jensen]

fremst fra Kristeligt Folkepartis side, og som der også var bred tilslutning til her i salen.

Vi har ikke fået en hel fjernelse af forældreindkomstafhængigheden. Det ønsker vi fra Socialdemokratiets side, men vi ved også, at den løsning er meget dyr at gennemføre. Det koster 360 mio. kr. at lave en total fjernelse af forældreindtægtsafhængigheden. Det kunne vi ikke finde penge til, men det her er et skridt på vejen til at gøre det billigt helt at fjerne forældreindtægtsafhængigheden.

Vi synes, det er godt, at vi får fjernet kvartalsreglen i systemet. Det virker besynderligt, at man først er uafhængig af forældrenes indkomst, når man er 19 år og 3 måneder, altså kvartalet efter det fyldte 19 år. Nu får vi en tilbageføring til de gamle regler. En stor forbedring af systemet er, at vi får liberaliseret reglerne om de studerendes muligheder for at tage SU med til udlandet med en generel udvidelse til 3 år. Vi vil gerne under udvalgsarbejdet se lidt nærmere på den administration, ministeren vil opbygge til at administrere dette i forbindelse med nedsættelse af specielle råd i styrelsen. Det vil vi se nærmere på under det kommende udvalgsarbejde.

Vi havde ønsket fra Socialdemokratiets side, at vi skulle finde en generel løsning på det problem, vi har med fastsættelsen af renten af de studerendes lån efter endt studietid, hvor der i den nuværende lov står, at det er diskontoen plus en ved finanslovaftstemningen årligt fastsat procent. Vi synes, det er noget sjusk, at det er noget, der skal afgøres ved de afstemninger om finansloven, der finder sted.

Vi har ikke kunnet komme igennem med en løsning på det problem under forhandlingerne, men vi har fået den indrømmelse, at det nu bliver indføjet i loven, at det stadig væk er diskontoen plus et procenttillæg eller et procentfradrag, og det er afgørende for os. Det er også afgørende for os, at vi har en overensstemmelse med Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om, at vi har en forpligtelse til i forbindelse med finansloven for 1992 at finde en løsning på forrentningen af studielånene efter endt studietid.

Alt i alt kan vi fra Socialdemokratiets side anbefale lovforslaget til vedtagelse ved tredje behandling, og vi ser frem til et konstruktivt og hurtigt udvalgsarbejde.

John Vinther (KF):

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, er dets primære formål at bevirke en yderligere forenkling og liberalisering af SU-systemet. Det er gode formål, som Det Konservative Folkeparti selvfølgelig altid gerne medvirker til.

Der er tale om et i grunden ganske omfattende lovforslag. Det vil derfor føre for vidt at kommentere alle elementerne i lovforslaget. Det er der ganske enkelt ikke tid til. Jeg vil derfor blot på Det Konservative Folkepartis vegne kommentere enkelte elementer i lovforslaget, som vi synes er særlig bemærkelsesværdige.

Lovforslaget tilsigter at skabe en klar forenkling af det nuværende klippekortsystem. Selve intentionen om at afskaffe klippekortsystemet for den første ungdomsuddannelse synes vi er en god idé. Det nugældende klippekortsystem har vel ikke nødvendigvis altid virket urimeligt, men det har i hvert fald til tider været meget vanskeligt og kompliceret at forstå for de uddannelsessøgende. Vi synes i den konservative gruppe også, det er positivt, at lovforslaget indeholder et element, der giver den uddannelsessøgende mulighed for at opnå tillægsklip til supplerende undervisning, når den supplerende undervisning er en nødvendig forudsætning for optagelse på en videregående uddannelse.

Jeg og Det Konservative Folkeparti noterer også med tilfredshed, at lovforslaget indeholder en forøgelse af støttetiden med 6 månedlige rater i anledning af barsel. Der er rent faktisk mange uddannelser, hvor den uddannelsessøgende vil være i den alder, hvor man typisk får sit første barn. Lovforslaget indeholder også et element, der skal reducere de 18-åriges afhængighed af deres forældres indkomst. Således bortfalder afhængigheden af forældreindkomsten fuldstændig for støttemodtagere, der er omfattet af det nye klippekort. Det kommer altså også til at omfatte den – erkendt – forholdsvis lille gruppe af 18-årige, der er gået videre på en videregående uddannelse. Det synes vi i den konservative gruppe er meget positivt, idet der hermed skabes lige vilkår for de 18-årige og deres medstuderende på de videregående uddannelser.

For de 18-årige, der efter lovforslaget ikke vil være omfattet af klippekortet, indeholder lovforslaget en forhøjelse af den øvre grænse for forældrenes indkomstgrundlag. Det synes vi

[John Vinther]

sådan set også er ganske rimeligt og meget positivt.

Hvad vigtigere er i den sammenhæng, er, at den såkaldte kvartalsregel ændres, således at støtte gives uafhængigt af forældreindkomsten fra udgangen af den måned, hvori man fylder 19 år, ikke som nu fra udgangen af kvartalet. Det synes vi også er rimeligt, og jeg er sikker på, at dette vil blive modtaget meget positivt af de uddannelsessøgende. Hermed mindsker vi ganske betragteligt den tendens til urimelighed, der ligger i, at tildeling af støtte er afhængig af, om ens fødselsdato ligger først eller sidst i et kvartal. I det hele taget betragter jeg ændringen af kvartalsreglen som et skridt i den rigtige retning.

Jeg skal dog ikke undlade at bemærke, at vi fra konservativ side på sigt finder det uholdbart, at unge, der er fyldt 18 år, fortsat skal være afhængige af deres forældres indkomst. Det Konservative Folkeparti er af den principielle opfattelse, at når man i alle andre af livets sammenhænge er myndig og uafhængig af sine forældre ved det fyldte 18. år, så bør det naturligt også gælde på SU-området. Men det bliver der jo nok lejlighed til at se på i en senere sammenhæng.

I den konservative gruppe bemærker vi også med stor tilfredshed, at der sker en række forenklinger af det regelgrundlag, der regulerer opsparingsmodulet inden for klippekortet. Vi ser meget gerne, at det er den enkelte uddannelsessøgende, der selv har ansvaret og muligheden for at administrere brugen af klippekortet. Dette forudsætter imidlertid selvfølgelig, at systemet er enkelt og overskueligt.

Vi synes også, det er positivt, at fribeløbene samtidig hermed justeres opad. Vi har en række uddannelser, der er bygget således op, at man kan og i nogle tilfælde ligefrem skal have erhvervsarbejde, og så nytter det jo ikke rigtig noget, at fribeløbsgrænserne sætter en automatisk stopper for det.

Og så kommer jeg naturligt frem til det element i lovforslaget, som vi hilser med begejstring, nemlig en liberaliseret adgang til at medtage støtte til uddannelse i udlandet. Vi lever jo i dag i et samfund i rivende udvikling, hvor de teknologiske landvindinger binder landene tættere sammen og mindsker afstandene mellem os. Der er en internationaliseringstendens, der selvsagt også stiller store krav til det inter-

nationale element i uddannelsessystemet. I den sammenhæng kan det nok være berettiget med tvivl om, hvorvidt de nuværende muligheder for at medbringe SU til udlandet ikke har været for snærende og for restriktive.

Det Konservative Folkeparti synes derfor, det er særdeles positivt, at den hidtidige 2-årsregel ændres, således at der herefter vil kunne opnås støtte til de afsluttende 3 år af en uddannelse i udlandet. Man kan kun håbe, at dette udgør et incitament for de uddannelsessøgende til, at så mange som muligt tager en del af deres uddannelse i udlandet.

Det ville selvfølgelig være rart, om man kunne agere julemand i en sådan situation, men med skyldig hensyntagen til landets økonomi er det vigtigt, at den samlede SU-lovpakke er udgiftsneutral. Den indeholder derfor naturligvis også nogle indtægtsforøgende elementer.

Således foreslås det, at stipendiesatsen for hjemmeboende uddannelsessøgende generelt nedsættes til 1.790 kr. pr. måned. Det vil med garanti blive mødt med et ramaskrig af mange uddannelsessøgende, men det er altså den pris, der må betales for at skabe balance i regnskabet.

Derudover forekommer det, at der er en vis ræson i det, for det er nemlig således, at en generel nedsættelse af stipendiesatsen for alle hjemmeboende vil ramme de yngste uddannelsessøgende og altså også dem, om hvem man må formode at de typisk i vid udstrækning vil blive forsørgt af deres forældre.

Lovforslaget indeholder også en bestemmelse om, at uddannelsessøgende i deres første ungdomsuddannelse opnår stipendier efter satsen for hjemmeboende, indtil de fylder 20 år.

Dermed modvirkes den ikke helt ringe tendens, der har været til flytninger både faktiske og proforma alene med det formål at opnå højere støtte.

Jeg kan på Det Konservative Folkepartis vegne tilslutte mig lovforslaget og tilsige det vores velvillige behandling.

Bodil Thrane (V):

Efter lang tids forarbejde foreligger lovforslag nr. L 195 nu her til behandling. Det er et revideret bud på loven om Statens Uddannelsesstøtte. Sigtet har været at finde nogle forenklinger i det noget indviklede system, vi kender i dag, og man har også ønsket at tilpasse syste-

[Bodil Thrane]

met til de uddannelsespolitiske krav. Endelig har man måske som det allervigtigste ønsket at få en større brugervenlighed.

Det har også været et mål, at lovforslaget skulle være udgiftsneutralt. Der skulle ikke bruges flere penge på området, men der skulle heller ikke finde besparelser sted.

Derfor er det, det handler om, at komme af med nogle af de kinesiske regler, der findes, og nogle af de utilsigtede muligheder, der har været, som nogle vil kalde misbrug. Men det handler også om at fjerne nogle af de utilsigtede gener, det kendte system har givet, og derfor kan Venstre anbefale lovforslaget.

I korthed går det ud på, at man rokerer med knap 200 mio. kr. De bruges til at indføre et nyt klippekortsystem forstået på den måde, at der bliver mere elastisk i klippekortsystemet. Flere kan vælge større frihed i den måde, de vælger deres klip på, både fravalg og dobbeltklip, og dertil er der et forslag om, at den enkelte institution kan træffe beslutning om individuelle forhold for at hjælpe den studerende i forskellige situationer. Endelig skal klippekortbegrebet omfatte erhvervsrettede uddannelser, og det synes vi er en god idé.

Lovforslaget handler også om, at det ikke længere skal være forældrenes indkomst, der er afgørende for, om ungdomsuddannelsessøgende kan få SU. Fremover kan disse unge, typisk de 18-19-årige, få SU uafhængigt af forældreindkomst og uden klippekort. Samtidig har man forhøjet forældreindkomstgrænsen for de unge under 20 år, der påbegynder en længere uddannelse, så der fremover skal være en husstandsindkomst på først 350.000 kr., men fra næste år på 400.000 kr., før der sker en reduktion i ydelsen.

Disse ændringer er entydigt forbedringer og forenklinger, men de er også udgiftskrævende, og derfor indeholder lovforslaget også en anden forenkling, der stort set kan finansiere dem. Det er forslaget om, at alle unge i ungdomsuddannelsesperioden får én sats, nemlig et beløb, der i dag stort set svarer til hjemmeboendesatsen, uanset hvor de bor, dog med den bemærkning, at der kan gives dispensation, hvis de bor mere end 20 km hjemmefra.

Noget andet i lovforslaget, jeg meget gerne vil fremhæve, er bestemmelsen om, at man vil fjerne formuegrænsen for at opnå SU. Det betyder meget for den kategori af unge, der skal

præstere en stor opsparing for at kunne etablere sig, eksempelvis unge landmænd.

Derudover ligger der nogle kendte positive justeringer, der, som loven tilsigter, vil fremme forenklingen.

Hvad der ikke blev økonomisk mulighed for i lovforslaget, var en bedre mulighed for vores unge til at studere kortere eller længere tid i udlandet. Som vi alle ved, er muligheden til stede i dag, men fra Venstres side så vi gerne, at unge, der vil dygtiggøre sig uden for landets grænser, fik bedre mulighed for det. Det vil jeg begrunde med, at det bedste råstof, vi har her i Danmark, er vore veluddannede unge, og at den verden, vi lever i, hver dag bliver mere international, både hvad sprogfærdighed, kulturforståelse og naturligvis faglige kvalifikationer angår.

Det er vort håb, at man finder ud af at fremme disse muligheder, og det medvirker vi gerne til under udvalgsarbejdet, naturligvis sammen med alle de andre positive elementer, der er i det.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslag nr. L 195 på Venstres vegne.

Rahbæk Møller (SF):

Jeg skal også støtte forslaget, som er et resultat af forhandlinger mellem de gamle SU-forligspartier og regeringen. Jeg synes, det er godt, at vi nu er kommet til et fælles forslag, og jeg håber, det kan afslutte den lange periode, hvor der var stadige forsøg på ændringer. Alene den lange liste af lovforslag, der er opstillet i begyndelsen af de generelle bemærkninger, virker afskrækkende. Vi har brug for ro om SU, og det håber jeg vi kan få nu.

Andre ordførere har nævnt de væsentligste ændringer, og jeg skal ikke gentage hele listen, men vil blot fremhæve nogle få ting, som vi synes er særlig gode.

En af de vigtigste ting er, at SU-systemet bliver mere smidigt og mindre disciplinerende. Jeg skal bare nævne en enkelt ting som, at 2-års-grænsen bortfalder. Det synes jeg er godt.

Eksamenstvang bortfalder, og vi får et mere smidigt syn på, hvordan man kan konstatere, at de studerende opfylder deres aktivitetspligt. Problemerne med studerende, der er under anden ungdomsuddannelse, bliver løst. Vi får en højere grænse for forældreafhængigheden, og endelig bliver de problemer, der er for de studerende før og efter studiet og under orlov på

[Rahbæk Møller]

grund af indtægtsgrænserne, om ikke løst så i hvert fald væsentlig mindre fremover.

Dette her skal jo betales, og som vi alle ved, er det de hjemmeboende og de unge på første ungdomsuddannelse, der kommer til at betale det. Det synes vi er beklageligt, men sammenlagt kan vi forsvare de foreslåede forbedringer.

Der er ét problem, vi ikke har fået løst tilstrækkelig godt, og det er spørgsmålet om renten. Det er urimeligt, at Nationalbankens ændring af diskontoens betydning – den ændrer ikke rentepolitikken, men blot diskontoens rolle – skal få betydning for den rente, den uddannelsessøgende skal betale. O.k. vi får nu en lovændring, således at vi senere kan fastsætte en rimelig rente. Det havde været rarest, om det var fastsat allerede nu, men det kunne vi altså ikke nå; det må så vente til finanslovforliget.

Ved gennemlæsning af forslaget har jeg fundet to ting, jeg studsede over, og dem vil jeg rejse som spørgsmål til ministeren. Der står under de generelle bemærkninger, slutningen af pkt. 1, at institutionerne i højere grad bliver gjort ansvarlige for uhensigtsmæssigt SU-forbrug, og jeg vil gerne spørge, hvad det betyder. Får de bøder, hvis ministeren synes, SU-forbruget er for stort, eller hvad betyder det egentlig?

Det andet er spørgsmålet om adgangen til statskautionserede banklån, der jo endnu gælder for visse mennesker, men som bortfalder i midten af 1993. Hvad det angår, forstår jeg lovtæksten således, at det sidste halve år er ordningen afhængig af, at folk er blevet indplaceret i klippekortsystemet. Jeg kunne da forestille mig, at der er mange, som ikke kan få SU, der ikke forstår, hvorfor de skal indplaceres i klippekortsystemet, og derfor ikke bliver det, men så pludselig mister muligheden for at få statskautionserede lån. Derfor vil jeg spørge, hvorfor man laver sådan en ændring, et halvt år før den alligevel bortfalder. Hvad er hensigten med det?

Til afslutning skal jeg give tilsagn om et hurtigt og loyalt udvalgsarbejde. Det er væsentligt, at vi gør denne lovgivning færdig i indeværende samling, men jeg vil dog advare mod, at der skrives betænkning allerede i indeværende uge. Én ting er, at vi har haft lejlighed til at studere lovforslaget, men befolkningen skal også have en chance for at være med. Der har allerede meldt sig mange deputationer, og vi kan ikke på forhånd sige, at de ikke rejser relevante pro-

blemer; derfor skal vi tage den tid, som der kan tages, og det vil sige, vi må sigte mod at skrive betænkning engang i næste uge; så har befolkningen også en mulighed for at blande sig i denne diskussion.

Køpke Christensen (FP):

Intentionerne med lovforslag nr. L 195 om yderligere forenkling og liberalisering af SU-systemet er et initiativ, Fremskridtspartiet finder nødvendigt. Det er ikke uden grund, at SU-styrelsen er blevet kaldt den mest bureaukratiske offentlige institution. Kriteriet om brugerens rimeligheds- og retfærdighedsopfattelse i forhold til andre støttemodtagere forekommer fuldstændig uargumenteret og i øvrigt ganske irrelevant.

Når man endelig skal have et offentligt SU-system, er det udmærket, at de enkelte uddannelsesinstitutioner har mulighed for at foretage kontrol. Det er ubetinget en fordel, at de enkelte uddannelsesinstitutioner bliver ansvarlige for et uhensigtsmæssigt SU-forbrug, som det hedder i lovforslaget. Det er de enkelte uddannelsesinstitutioner og ikke SU-styrelsen, der har fingeren på pulsen med hensyn til, hvorvidt den studerende opfylder betingelserne for tildeling og fortsat tildeling af SU. Hvorvidt det er en fordel, at de enkelte uddannelsesinstitutioner har mulighed for at give anledning til yderligere støtte, er et spørgsmål, der må stå åbent.

Sammenfattende kan man måske sige, at når man skal lægge de enkelte uddannelsesinstitutioner muligheden for at hindre uretmæssige SU-tildelinger i hænderne, er det måske kun fair, om de samme uddannelsesinstitutioner får mulighed for at tildele yderligere stipendier, hvor det er sagligt relevant.

At egenformuebestemmelserne falder bort, er sikkert et forhold, mange formuende studerende er glade for, idet de således ikke diskrimineres i forhold til de studerende, der ingen formue har, og det virker da også fair nok ud fra en betragtning om, at stort set alle studerende i princippet vil komme til at bidrage ligeligt til SU over skattebilletten.

Men at egenformuebestemmelserne falder bort, er et klart udtryk for, at SU ikke længere tildeles ud fra et trangskriterium, men derimod ud fra det såkaldte individualprincip, og når tildelingen af SU'en bevæger sig fra trangskriteri-

[Køpke Christensen]

et til individualprincippet, er det i virkeligheden spørgsmålet, om ikke SU'en har overlevet sig selv. Oprindeligt tildelte man SU for at sikre, at de studerende fra socialt ringe forhold ikke skulle afskæres muligheden for at studere af finansielle grunde og for – med en socialistisk term – at undgå social skævhed på de enkelte studier, hvilket i øvrigt ikke synes at være ændret væsentligt efter introduktionen af SU-systemet.

De studerende udgør en indkomstgruppe, der illustrerer, at den måde, hvorpå man gør folks indkomster op i forbindelse med tildeling af overførselsindkomster, er forkert. Indkomster, skatter og overførselsindkomster opgøres almindeligvis for et år ad gangen, men folk lever i almindelighed længere. Det relevante mål for indkomstfordelingen er forbrugsmulighederne over hele livsforløbet. Hvis man nøjes med at vurdere folks indkomst på årsbasis, kommer man til at tælle mennesker med som henholdsvis rige og fattige, hvor det ikke er tilfældet. Hvis man f.eks. ser på et år ad gangen, kan man konstatere, at uddannelsesstøtten tilsyneladende går til lavestlønsgupperne; hvis man derimod ser på hele livsforløbet, vil man se, at uddannelsesstøtten typisk går til højindkomstgrupperne, fordi livslønnen som regel stiger med uddannelsesforløbet. En advokat er ikke nødvendigvis fattig, fordi han har haft en indkomst på 38.000 kr. om året i studietiden.

Det virker helt i skoven at forøge støttetiden med 6 måneder i anledning af fødsel. SU'en tjener jo sit formål som understøttelse i forbindelse med studier og intet andet. Opræder der en fødsel i studieforløbet, må det anses for urealistisk at studere i den nærmeste tid omkring fødslen, hvorfor tildeling af SU ikke længere befinder sig inden for rammerne af intentionerne med tildeling af SU.

I øvrigt vil forøgelsen af støttetiden med 6 måneder i anledning af fødsel uden tvivl forøge antallet af studerende, der planlægger fødsler i løbet af studietiden, hvorfor det er meget usikkert, hvorvidt formodningen om, at forslagene om ændringer i ordningen om forsinkelsesklip og forøgelse af støttetiden i anledning af fødsel skønnes at være udgiftsneutrale, holder stik. Jeg tror det ikke. Viser det sig, at forøgelsen af støttetiden i anledning af fødsler giver anledning til et mindre fødselsboom på de forskellige studier, er det meget tvivlsomt, hvorvidt det

rent omkostningsmæssigt kan holdes i skak af den ændrede ordning med forsinkelsesklip. Hvad beror skønnet om, at forslagene om ændringer af ordningen om forsinkelsesklip og forøgelse af støttetiden i anledning af fødsel vil være udgiftsneutrale, på?

Jeg vil under udvalgsbehandlingen stille en del spørgsmål, og jeg vil sige, at Fremskridtspartiet ikke kan støtte dette forslag.

Jette Pors (CD):

Der er jo allerede sagt meget om indholdet i dette lovforslag, og også i mit parti ønsker vi da større effektivitet inden for SU-administrationen. Vi støtter da også gerne de foreslåede regler om studieeffektivitet.

Men vort hovedformål og grunden til, at vi har været med i en del af forhandlingerne om dette lovforslag, er at få forbedret SU-forholdene for unge, der ønsker at studere i udlandet, uanset hvor de bor.

Jeg skal ikke stå her og gentage min tale fra førstebehandlingen af vort eget beslutningsforslag, men kun sige, at vi gerne vil være med, vel at mærke under forudsætning af at der kan opnås enighed om finansieringen af minimalt de 20 mio. kr., som vi har foreslået.

Fra CD's side har vi tidligere peget på, at fjumreåret kan fjernes eller halveres, men der synes ikke at være flertal herfor. Vi har derfor også tilkendegivet, at vi godt kan leve med, at der skæres i hjemmeboendesatsen ud fra en betragtning om, at de fleste hjemmeboende unge ikke ville kunne mærke den store forskel, hvis vi sænkede satsen lidt, men det ville være mere end rigeligt til at få finansieret SU til udlandet.

Jeg vil gerne spørge, om ministeren har et bud i dag på, hvordan SU til udlandet kan finansieres. Det er altid værdifuldt med bred enighed, og vi er i CD helt med på også at give os på nogle punkter, men jeg må altså pointere, at det er vor klare intention at få truffet en afgørelse på dette væsentlige område, nemlig unges ret til at medtage SU til udlandet. Det skylder vi de mange, som dels har ventet i flere år, dels dem, der i år har besluttet sig for at uddanne sig uden for Danmark.

Jeg må altså sige, at såfremt lovforslaget støder på uoverkommelige vanskeligheder i forbindelse med finansieringen af disse ting, vil CD bringe vort eget beslutningsforslag til anden behandling i salen.

Elisabeth Arnold (RV):

Historisk er det foreliggende lovforslag en viderebearbejdelse af et forslag fra efteråret, hvor den daværende regering foreslog visse ændringer i SU-systemet.

I virkeligheden ville vi fra Det Radikale Venstres side helst være fri. Vi synes faktisk, der har været for mange ændringer i SU-systemet, siden det blev vedtaget. Der har været megen diskussion, der har været megen uklarhed om reglerne, der er utallige overgangsordninger, der er mange forskellige typer af klip, mange forskellige typer af ordninger, som mange af brugerne og mange af de personer, der skal styre systemet, har haft meget svært ved at finde rundt i.

Men erfaringsopsamlingerne har jo vist, at der er mange ting, som vi burde ændre, og som vi kan ændre uden at ændre fundamentalt i SU-systemet. Derfor står vi nu med resultatet, som vi fra radikal side må sige er rigtig pænt for ikke at sige faktisk helt godt.

Jeg er ikke sikker på, at vi kan nøjes med dette, og at vi kan friholde SU-systemet for ændringer i de kommende år – så optimisk tør jeg ikke være – men jeg mener, at vi har taget fat på en del ting i dette forslag, og jeg vil gerne med det samme rette en tak for det første til S, SF og de øvrige partier, der har deltaget, men også til ministeren, som har udvist stor tålmodighed og stor ihærdighed for at nå frem til et resultat. Jeg vil også gerne takke de embedsmænd, som har været meget flittige til at forsyne os med notater og beregninger, og til systemets brugere, som meget flittigt har fulgt med i, hvad der skete af forskellige ændringer, og hvad der kom af forskellige udspil.

Derfor tror jeg, at vi har fået taget fat på de fleste af problemerne; vi har ikke løst dem alle sammen, men det har jo heller ikke altid været muligt.

Den type ændringer, der er foreslået her, er nævnt i detaljer af flere af de tidligere ordførere, og vi er fra radikal side tilfredse med, at det er en afbureaukratisering og en smidiggørelse, der har været i højsædet her.

Der har også været lagt vægt på at få en selvstændiggørelse af de studerende, altså overlade mere til dem selv, hvordan de kan styre deres SU-system, så de ikke skal udsættes for en urimelig kontrol i tide og utide.

Der er endvidere sket en justering af grænser for forskellige beløb, og så er der sket en ændring af klippekortsplaceringen på ungdomsuddannelse kontra de videregående uddannelser. Det er et af de områder, hvor vi fra radikal side tidligere har været modstandere af ændringer. Vi har ikke syntes, at det var rimeligt, at man stillede én type uddannelse fundamentalt anderledes end en anden uddannelse. Vi synes, det burde være alderen, der var afgørende for, hvornår man var berettiget til sin SU. Men vi må indrømme, at vi har lyttet til den kritik, der har været dels fra brugerside, dels fra systemets administratorer, om, at det gør vejledningsindsatsen overmåde vanskelig, at man skal bruge alderskriteriet som eneste kriterium, hvorimod en tilknytning til uddannelsen har været mere logisk, og det har vi bøjet os for. Vi må så håbe på, at vi ikke får nogen kritik for systemet, men vi tror, at det, der er fundet frem til nu, er en brugbar ordning.

Også forslaget om, at udlandsstuderende får bedre mulighed for at få SU, er vi interesseret i at medvirke til.

Finansieringen er sket ved at nedsætte hjemmeboendesatsen og ved at sige, at flere, der er under ungdomsuddannelserne, skal bo hjemme. Det er en stramning, det er vi klar over, men vi mener, at den er forsvarlig, og den er ikke urimelig. De goder og smidiggørelser, der kommer andre steder i systemet, er til gengæld så gode, at vi gerne vil være med til at gennemføre dem.

Der er et par enkelte spørgsmål, jeg gerne vil nævne, for det første studieaktivitetskriterierne. Der står nævnt i bemærkningerne til lovforslaget, at det vil blive de enkelte institutioner, som får mulighed for at tilrettelægge studieaktivitetskriterierne. Jeg vil gerne med det samme sige, at vi i udvalget vil være interesseret i at få at vide, hvad der kommer til at stå i den bekendtgørelse, hvor ministeren udstikker de retningslinier, som institutionerne skal bruge ved fastlæggelse af nye studieaktivitetskriterier. Der er ingen af os, der er interesseret i at få gentagelser af de skrækelige historier fra sidste sommer med folk, der gik op til proformaeksamen for at få kunne hæve deres SU, men vi vil til gengæld også gerne vide, hvad det så er for andre retningslinier, ministeren vil stille institutionerne over for.

[Ellisabeth Arnold]

Noget andet, jeg vil nævne, er barselreglerne. Det er jo sjældent, man kan tilrettelægge en barsel, så den lige passer med et semester, og det kan være, at man kommer til at miste både et halvt semester i det semester, man barsler, plus at man så skal have sin barselorlov og derfor ikke kan følge undervisningen i det følgende semester.

Derfor kunne jeg tænke mig, at vi ved en senere lejlighed – for vi kan nok ikke nå det nu – får en gennemgribende diskussion af, hvordan SU-systemet er tilrettelagt over for familier med små børn. Jeg tror, vi måske skal se på nogle andre ordninger end dem, vi har nu, og jeg er helt fundamentalt uenig i de bemærkninger, hr. Køpke Christensen gjorde om barselplanlægningens indflydelse på SU-systemet. Det tror jeg ikke vil gå.

Hvilke problemer er ikke løst med disse forslag? Renteproblemet er ikke løst med disse. Vi har fra radikal side flere gange udtalt ønske om at få taget hul på en ændret beregning af, hvordan forrentningen sker efter studietiden, og det vil vi fortsætte med, og vi vil bede ministeren om at være os behjælpelig efter sommerferien med at få udarbejdet materiale, der kan belyse, hvordan renten har bevæget sig i de seneste ti år, så vi kan få et baggrundsmateriale at udarbejde ændringsforslag på til finansloven.

Blandt de problemer, der ikke bliver løst og heller ikke vil blive det i fremtiden med vores medvirken, er indtægtsgrænserne efter studiets afslutning. Der har været meget kritik af, at de nuværende indtægtsgrænser skulle animere folk til at afslutte deres studier om sommeren i stedet for om vinteren, og nogle har ønsket, at man helt ophævede grænserne for egen indtægt. Vi synes ikke, det er rimeligt helt at ophæve grænserne; vi kan tænke os mange eksempler på, at studerende bliver ved i månedvis at trække en endelig færdiggørelse af studiet, hvor de samtidig kan oppebære en stor løn, og det vil være urimeligt over for andre, som måske har svært ved at få SU, at de skal se folk uden risiko for at skulle tilbagebetale stadig væk hæve SU.

Som sagt synes vi, det er et udmærket lovforslag, og vi vil tilsige hurtig og effektiv udvalgsbehandling.

Lysholm Christensen (KRF):

Vi har med dette lovforslag fat i den helt store pengepose, det er en af de helt store poster på

finansloven, og der er bred enighed om, at dette er et område, som skal koste en del penge – vi skal give vore studerende, vore unge nogle rimelige økonomiske vilkår, så længe de er under uddannelse. Så det er helt i orden, og der er også enighed om her, at det skal være udgiftneutralt; vi skal blot have stillet på skruerne, således at pengene bliver delt ud på en anden måde. Det princip er vi helt enige i.

Det er udmærket, at vi hermed får forenklet systemet, får det gjort mere overskueligt både for dem, der skal have penge ud af systemet, og dem, der skal administrere det. Med dette lovforslag skulle der gerne være sat stop for ændringer de kommende år, således at der kan blive lidt ro omkring administrationen af SU-ordningen.

Jeg skal ikke gå i detaljer med en hel masse ting, men blot nævne nogle enkelte forhold, som vi i Kristeligt Folkeparti har været særlig optaget af. Ikke fordi jeg dermed underkender og nedprioriterer værdien af alle de andre punkter, men der har været nævnt så mange forhold fra andre ordføreres side, så jeg vil nævne det, der specielt har optaget os.

Vi har i Kristeligt Folkeparti tidligere fremsat et lovforslag om, at myndighedsalderen på 18 år også skulle slå igennem, når det gælder tildeling af SU, således at man var forældreuafhængig fra det 18. år. Det kom vi ikke igennem med, det bliver heller ikke gennemført her, men der er skitseret en anden løsning på problemet, og den kan vi godt leve med; det ser rimelig fornuftigt ud.

Vi glæder os i særlig grad over, at vi nu har fået den bestemmelse med, at man kan få 6 månedlige klip i forbindelse med fødsel. Vi har konstateret igennem nogle år, at unge studerende har været i vanskeligheder økonomisk i forbindelse med graviditet. Vi mener, det er et fatigt samfund, som ikke har råd til at hjælpe nye borgere til verden; og derfor synes vi, det er helt fint, at der nu bliver givet mulighed for disse seks ekstra klip i den situation. Der har også været eksempler på, at man har tilskyndet de unge kvinder til at få afbrudt svangerskabet, for at de kunne passe deres studier eller af økonomiske grunde. Vi mener, det er meget uværdigt i et samfund at tilskynde til afbrydelse af svangerskab af økonomiske grunde.

I den nugældende lov findes der en ordning gående ud på, at SU kan forhøjes med et beløb,

[Lysholm Christensen]

der svarer til undervisningsafgiften. Det falder væk nu og bliver afløst af en fripladsordning, og det finder vi også i orden og noterer med tilfredshed, at der er sat et beløb på 2,8 mio. kr. af til det formål.

Der findes rundt omkring i vort samfund nogle små niches, nogle uddannelser af forskellig art, som ikke er med i SU-ordningen. Der kan selvfølgelig være nogle afgrænsningsproblemer, men jeg vil lige nævne en enkelt uddannelse, som jeg alligevel mener vi skal have løst et problem for, og det er fysioterapiskolen i Skodsborg. Det er en privat, selvejende institution, som kører en statsanerkendt uddannelse, men de gør det altså lidt mere grundigt, end man gør på andre skoler, idet de kører 4 år mod normalt 3 år, og så sker der det, at man det sidste år ikke kan få SU. Det er en stramning, der er kommet for nylig, og den er måske nok rimelig efter reglerne, men det er et spørgsmål, om vi ikke kan få løst det problem for de unge mennesker, der tager deres uddannelse dér, for uddannelsen koster i øvrigt ikke staten en krone, der er ikke noget statstilskud til uddannelsen bortset fra SU til de unge, og der er altså også et spørgsmål om undervisningsafgiften, som vi gerne skulle have med i fripladsordningen netop ved denne skole.

Vi ser meget positivt på dette forslag; der er nogle enkelte spørgsmål, der skal klares op i udvalget, men vi medvirker gerne positivt til en hurtig udvalgsbehandling.

(Kort bemærkning).

Køpke Christensen (FP):

Det, der får mig herop, er den foregående talers omtale af, at dette virkelig er et område, hvor den store pengepung skal op. Jeg kan ikke undlade at nævne, at uddannelsesstøttens realvækst, det vil altså sige væksten ud over stigningen i forbrugspriserne – eller man kan måske også sige, at realvæksten er væksten, når inflationen er trukket fra – har været rasende høj, ganske rigtigt, som det er sagt, i de sidste 10 år. Fra 1980 til 1990 har uddannelsesstøttens realvækst været ca. 73 pct., hvilket er ekstremt meget; det er langt over det dobbelte af overførselsindkomsternes gennemsnitlige realvækst i samme periode, idet den var ca. 29 pct. Det, jeg siger her, er bl.a. dokumenteret på s. 106 i Udgiftsanalyser 1990, Budgetdepartementet, Finansministeriet, august 1990, disse tal er taget

fra finansloven. Jeg synes, man også skal have det for øje: At dette er et område, hvor det virkelig vil koste noget for de danske skatteydere.

(Kort bemærkning).

Frank Jensen (S):

Det er ikke, fordi jeg har lyst til at trække debatten ret meget længere, for der er sagt mange kloge ting her fra Folketingets talerstol under denne debat, som snart bør afsluttes, men jeg synes ikke, hr. Køpke Christensens bemærkninger skal blive stående uden en kommentar. Det lovforslag, vi behandler i dag, er forudsat udgiftsneutral, så jeg forstår ikke den dér store malerpensel, som hr. Køpke Christensen trækker frem her ved slutningen af debatten. Dette lovforslag er altså udgiftsneutral. Og de tal, som Fremskridtspartiets ordfører har været henne og finde i tykke bøger om en udgiftsstigning på 73 pct. fra 1980 til 1990, forudsætter jo, hvis man skal bruge et sådant regnestykke til noget som helst, at det indregnes, hvor stor væksten har været i det antal studerende, der er blevet omfattet af SU-systemet. Man kan ikke bare sådan bruge en procentsats for realvæksten på et udgiftsområde uden at tage hensyn til, om der også har været nedgang i de offentlige udgifter på andre områder, og det er der ingen tvivl om at der er i forhold til den udvidelse, der har været af antallet af studerende, som heldigvis er kommet i gang med en uddannelse.

Undervisnings- og forskningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg er enig med hr. Køpke Christensen i, at udgifterne til Statens Uddannelsesstøtte er steget overordentlig stærkt i 1980'erne – stærkere end noget andet offentligt udgiftsområde, tror jeg – men jeg er også enig med hr. Frank Jensen i, at dette forslag er udgiftsneutral; det har vi lagt overordentlig megen vægt på.

De nuværende regeringspartier var jo modstandere af den reform, der blev gennemført for nogle år siden, fordi den var så kostbar, men denne gang er vi med på vognen, for her drejer det sig om at tilrettelægge systemet på en sådan måde, at det bliver enklere, og således at vi inden for den samme beløbsramme får et mere retfærdigt system, som også tager hensyn til ønsket om øget internationalisering og alle de andre ting, som ordførerne har nævnt.

[Undervisnings- og forskningsministeren]

Forslaget er resultatet af lange og gode forhandlinger, men også – synes jeg – god forberedelse. Jeg var glad for, at fru Elisabeth Arnold også nævnte embedsmændene, der i denne sag som i andre har slidt og slæbt for at gøre det færdigt til tiden, og det lykkedes jo, på trods af at vi politikere som sædvanlig var længe om at få snakket færdig.

Jeg vil gerne understrege, for at det ikke skal misforstås, at jeg ingen forventning har om, at dette lovforslag skal færdigbehandles i denne uge. Det er ikke dette forslag, der haster så meget, det er AER-lovforslaget, der haster. Det skulle utrolig gerne færdigbehandles i udvalget i denne uge. Dette forslag må gerne have lidt længere tid, men det er som nævnt meget grundigt forberedt og grundigt forhandlet med de tre såkaldte SU-forligspartier.

Der var et par små spørgsmål. Hr. Rahbæk Møller stillede to, hvoraf jeg forstod det ene. Det drejede sig om dette, at studieaktivitetskontrollen nu lægges ud til institutionerne. Hr. Rahbæk Møller spurgte, hvad det indebærer. Det indebærer, at hvor institutionerne før kun kunne træffe afgørelser i enkeltsager, kan de nu også lave generelle regler, og det tror jeg er en vældig god foranstaltning.

Fru Elisabeth Arnold ville gerne se bekendtgørelsen om dette, og det synes jeg er et helt naturligt ønske, det skal jeg gerne opfylde.

Og så vil jeg til slut blot sige tak for den velvillige behandling.

Køpke Christensen (FP):

Nu fik vi så at vide én gang til, at det var udgiftsneutralt; det kan man jo vurdere, som man vil.

Som jeg sagde tidligere, vil vi i Fremskridtspartiet afvise forslaget, men jeg vil da gerne give nogle generelle grunde til, at vi gør det. For det første er der simpelt hen for stor risiko for, at man med dette lovforslag cementerer et dyrt system. For det andet er det efter vores opfattelse reelt meget vanskeligt at tro på, at forslaget vil være udgiftsneutralt, idet det indeholder elementer, der vil virke udgiftsforøgende. Disse elementer ventes at blive neutraliseret af andre elementer, der virker udgiftsreducerende. Det kan måske vise sig umiddelbart at være rigtig nok, at lovforslaget i de næste finansår vil være udgiftsneutralt. Men derudover er der mange grunde til at antage, at lovforslaget vil virke ud-

giftsforøgende på længere sigt. De elementer, der er i det foreliggende forslag, bliver udsat for reduceringer og stramminger og vil i løbet af kort tid blive udsat for krav om ligestilling.

Når man uden usikkerhed kan påstå dette, hænger det sammen med, at netop de områder, der gennem tiden har været udsat for kritik, nu er blevet reguleret i overensstemmelse med kritikken; f.eks. kan nævnes egenformuebestemmelsen og forældreindtægtsafhængigheden. Derfor er det stadig vores opfattelse, at lovforslaget i det lange løb ikke vil være udgiftsneutralt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

*Meddelelser fra formanden:***Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):**

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Skatteudvalget (8/5 91):

Udtræder: Rønholt (KF)

Ny stedf.: John Vinther (KF)

Miljø- og Planlægningsudvalget (10/5 91):

Udtræder: Rosing (S)

Nyt medl.: Henning Nielsen (S)

Udtræder: Hans Hækkerup (S)

Nyt medl.: Henning Gjellerod (S)

Udtræder: Jacob Lindskov (S)

Ny stedf.: Baadsgaard (S)

Sundhedsudvalget (10/5 91):

Udtræder: Erling Christensen (S)

Nyt medl.: Lone Møller (S)

Udtræder: Kirsten Jacobsen (FP)

[Fjerde næstformand]

Ny stedf.: Poul Nødgaard (FP)

Miljø- og Planlægningsudvalget (13/5 91):

Udtræder: Steenholdt (V)

Nyt medl.: Hanne Severinsen (V)

Miljø- og Planlægningsudvalget (14/5 91):

Udtræder: Bente Juncker (CD)

Nyt medl.: Lis Noer Holmberg (CD)

Trafikudvalget (14/5 91):

Udtræder: Helge Sander (V)

Nyt medl.: Mejdahl (V)

Udtræder: Mejdahl (V)

Ny stedf.: Helge Sander (V)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 15. maj 1991, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den dagsorden, der er opslået i salen.

Mødet hævet kl. 18.34
